

Секція 4. Науково-бібліографічна та інформаційна робота бібліотек

Персональна бібліографія на сторінках галицьких часописів 1930-х рр.

Біловус Галина Григорівна

Старший викладач кафедри бібліотекознавства і
бібліографії Львівського національного університету імені
Івана Франка

email: kfbf@franko.lviv.ua, BilovusG@rambler.ru

У сучасній науковій та бібліографічній практиці особлива увага відводиться осмисленню і дослідженню творчого спадку найвидатніших представників українства. Серед значної кількості довідково-бібліографічних видань в українській історичній та літературній бібліографії поважне місце займають біобібліографічні та персональні покажчики, які є синтезом думок відомих учених, практиків, громадських діячів, а також сприяють розкриттю документних масивів. Не випадково ще в праці „Огляд української історіографії” Д. Дорошенка [1], опублікованій 1923 р. в Празі, персональна бібліографія істориків посіла визначне місце в структурі дослідження автора. На сьогодні питання вивчення персонального наукового доробку діячів має цілий комплекс науково-дослідницьких проблем, що потребують докладного розгляду і вирішення.

Серед персональних бібліографічних посібників, присвячених відомим особистостям, вагоме місце займають бібліографічні покажчики, опубліковані на сторінках галицьких часописів 1930-х років. Пропоноване дослідження передбачає огляд персональних бібліографічних покажчиків відомих громадських діячів, істориків, українських прозаїків і поетів, літературна творчість й діяльність яких припала на першу

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

половину ХХ ст. Не можна не погодитись із твердженням Олексія Яся, що „хронологічно персональні бібліографії вчених охоплюють не тільки означений період, а й творчий доробок попередніх років, оскільки спадщина дослідників впродовж різних етапів діяльності та життя становить нерозривну єдність [2, с. 12]. Тому розглянемо найосновніші персональні бібліографії, опубліковані в українських часописах „Дзвони”, „Дажбог”, „Українська книга”.

Вдалою спробою створення персональної бібліографії слід вважати укладений Антоніною Струтинською бібліографічний покажчик праць українського історика, філософа, громадського діяча, репрезентанта державницької школи в українській історіографії В'ячеслава Липинського [3], опублікований у 1932 р. на сторінках часопису „Дзвони”. У покажчику подано окремі бібліографічні описи видань творів і публікацій В. Липинського українською та іноземними мовами за 1908 – 1932 рр. в хронологічній послідовності. Це, зокрема, публікації на сторінках українських, австрійських, польських, чеських періодичних видань („Дзвони”, „Діло”, „Записки НТШ”, „Стара Україна”, „Студентський Вісник”, „Український Голос”, „Хліборобська Україна”, „Час”) та ін. Усього включено 126 бібліографічних записів, з яких 106 – публікації В. Липинського і 20 – література про нього. У бібліографічному масиві документів 17 позицій підписані псевдонімом В. Правобережець і 5 – без підпису (б. п.). Однак укладач висловлює застереження щодо повноти усіх публікацій, що вийшли з-під пера В. Липинського, наголошує на необхідності уточнення авторства низки публікацій, які за змістом подачі матеріалу, стилем їх викладу, ймовірно, належать В. Липинському, який працював тоді редактором часопису „Дзвони”. А. Струтинська наголошує на тому, що це не є „повний список творів”, акцентує на необхідності його поповнення, особливо у зв'язку з оприлюдненням листування В. Липинського (через 10 років після смерті діяча згідно з його заповітом), а також розкриття

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

псевдонімів, анонімів, криптонімів і т. ін., що значно полегшило б роботу укладача.

Окремі уваги заслуговують „Матеріали до бібліографії Б. Лепкого: (Спис писань Б. Лепкого, що вийшли особними книжками)”, підготовлені Євгеном-Юлієм Пеленським і опубліковані в часописі „Дзвони” за 1933 р. [4]. У передмові укладача зазначено, що на запрошення редакції „Дзвонів” Є.-Ю. Пеленський погодився укласти бібліографічний покажчик видань поета, однак лише за умови, що бібліографічні матеріали міститимуть тільки окремі (книжкові) видання. Це видається цілком зрозумілим, оскільки впродовж 35 років своєї літературної діяльності Б. Лепкий публікував свої твори чи не в усіх українських часописах (починаючи з „Діла” (1895 р.), „Зорі”, „Літературно-наукового вістника”, закінчуючи такими, як „Літопис Червоної Калини”, „Дзвони”, „Дажбог” та чимало інших), а також закордонних. Тому укласти повну бібліографію його творів і публікацій про нього за досить короткий час було б неможливим. З цієї ж причини укладач не вводить у персональний бібліографічний покажчик значну кількість (близько сотні) рецензій про поета; не подає точної бібліографії творів Б. Лепкого, перекладених іноземними мовами – німецькою, польською, чеською, словацькою, російською, англійською та ін. У передмові до покажчика Є.-Ю. Пеленський зазначає, що поза увагою залишилися малюнки Б. Лепкого, чимало з яких було репродуковано, особливо різноманітні проекти віньєток, заставок, ініціалів та інших графічних прикрас; музичні композиції на слова Б. Лепкого, як, наприклад, Василя Барвінського, Михайла Гайворонського, Філарета Колесси, Бориса Кудрика, Станіслава Людкевича, Дениса Січинського та ін.

Матеріали до бібліографії (всього – 86 бібліографічних записів) структуровано за такими розділами:

I. Поезія і белетристика (51 бібліографічний запис).

II. Книжки діточі і для молоді (6 бібліографічних записів).

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

III. Наукові книжки (подано список наукових і науково-популярних праць – 14 бібліографічних записів). Значно розширили б цей розділ бібліографічні відомості про видання, які редагував Б. Лепкий, це, зокрема, трьох- і п'ятитомне видання творів Т. Шевченка зі вступом і коментарем до них, окремі видання творів Т. Шевченка, як „Кобзар”, „Повісті”, „Гайдамаки” тощо, далі – повні видання чи збірки творів І. Котляревського, П. Куліша, Марка Вовчка, окремі твори Є. Гребінки, С. Руданського; відтак – збірники творів „Струни” (Антологія української поезії від найдавніших до нинішніх часів) та ін.

IV. Переклади (15 бібліографічних записів). Слід зазначити, що укладач і тут обмежився, подаючи лише бібліографію літературних перекладів.

Всередині розділів матеріал систематизовано за хронологією (1898 – 1933 рр.), а в межах року – за алфавітом. Через нестачу місця в часописі „Дзвони” у бібліографічних записах не подаються відомості про друкарні, використовуються скорочення, наприклад: Львів – Л. тощо.

Є.-Ю. Пеленський зазначає, що використав “Бібліографію писань Богдана Лепкого” (по 1923 р.), яку у свій час уклав Зенон Кузеля (“Золота Липа”, Берлін, 1924), доповнивши її новими матеріалами і виправивши неточності в окремих описах у попередньому виданні, оскільки бібліографію Б. Лепкого З. Кузеля укладав, перебуваючи в еміграції.

Ці ж причини (проживання і творча діяльність в еміграції, де виходила велика кількість різних часописів і в різних місцевостях; європейське значення поетичної творчості митця, що сприяло публікаціям статей про автора та перекладам його віршів іншими мовами) позначилися і на спробах укладання Є.-Ю. Пеленським персонального бібліографічного покажчика” Є. Маланюка [5], який був опублікований у часописі „Дажбог” 1933 р. як бібліографічний додаток до літературно-критичної статті „Евген Маланюк”. Зазначені бібліографічні матеріали

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

містять збірки поезій Є. Маланюка, рецензії на них, їх переклади іншими європейськими мовами (німецькою, французькою, чеською, російською, польською), передмови до перекладів, статті на літературні теми, інформативні замітки як у вітчизняних, так і закордонних виданнях. На жаль, репрезентовані у бібліографічних матеріалах позиції не пронумеровані, не дотримано також загальноприйнятого хронологічного чи абеткового розміщення документів в межах підрозділів, що, очевидно, пояснюється прикладним характером бібліографічного додатку і обмеженням місця у часописі.

Слід зазначити, що такі бібліографічні доповнення до ґрунтовних персональних бібліографій І. Котляревського й Лесі Українки зустрічаємо й на сторінках „Української книги”. Зокрема, Теоктист Пачовський уклав „Бібліографічний показник віршів про І. Котляревського” [6] (всього 20 позицій), доповнивши бібліографічний показчик О. М. Горецького „Бібліографія творів І. Котляревського та писань про його життя й літературну діяльність” (Одеса, 1929) віршами, написаними на честь поета з 1838 по 1906 рр. і опублікованими як в окремих книжкових виданнях творів українських поетів, так і в часописах. Бібліографічні записи укладач подав у хронологічній послідовності. Сюди ж автором додано і публікацію Марії Фуртак-Деркач „Друковані твори Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань “Книгоспілки” [7], представлену у двох розділах „Вірші” (9 позицій) і „Оповідання” (4 позиції).

Вагомим внеском в українську бібліографію є персональний показчик, присвячений творчості діячів „Руської Трійці” [8], який уклав Євген-Юлій Пеленський. Автор дослідження наголошує на тому, що „скласти бібліографічний показчик праць про „Русалку Дністрову”, чи загалом про т. зв. „галицьке відродження” – і легко, і важко. Легко, бо майже всі ті праці друкувалися у Львові, легко доступні. Але й важко, бо тих праць – дуже багато” [8, с. 290].

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

Показчик (усього 196 бібліографічних записів) подає найважливіші видання поетичних творів М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького та їх однодумця М. Устиновича, їхні прозові твори та публікації про них, в кінці – список бібліографічних показників. Однак до розділу 1 „Важніші поетичні писання творців “Русалки” не включено численні передруки поетичних творів у часописах, антологіях, шкільних читанках і т. д., адже це непомірно збільшило б показчик. Розділ 2 „Прозові писання творців “Русалки” і важніші писання про них в 1900 р. включно” може видатися дещо незвичним, не зовсім традиційним, оскільки безпосередньо поруч з публікаціями прозових творів самих авторів подано і праці про них. До розділу 3 „Бібліографічні списки” не ввійшли всі ті бібліографії, що хоч і подають матеріал про „Русалку Дністрову”, але не є спеціально їй присвячені, як, наприклад, загальна бібліографія І. О. Левицького, показники О. Огоновського, що скрізь згадуються у вступних розділах про окремих письменників у його історії літератури тощо. Принцип розміщення матеріалу – хронологічний – охоплює публікації, що презентують галицьку літературу за період від 1836 р. до 1848 р., а в подальші роки лише ту, яка пов’язана з Я. Головацьким, І. Вагилевичем чи М. Устиновичем.

Загалом, наведені в галицьких часописах 1930-х рр. персональні бібліографії визначних постатей, в основному, були приурочені до ювілейних річниць літературної, громадської діяльності, дат життєвого шляху і висвітлюють їх внесок у національно-культурне і суспільне життя українського народу.

Таким чином, практика укладання персональних показників окресленого періоду мала важливе значення для подальшого розвитку методики створення бібліографічних посібників такого типу та не втрачає своєї актуальності і на сучасному етапі.